

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

פרשת עגלה ערופה

לפרשת שופטים (על פי שיעורים של הרב יונתן גרוסמן והרב אמנון בזק)

הרוצח לא תערוף, ואם יודע הרוצח ויחרישו ממנו, ויעידו הבורא על נפשותם כי לא ידעוהו, יהיה בזה זדון גדול, וכל השומע שמץ דבר בענין יבוא ויגיד ויתפרסם הדבר, ויהרג או על ידי ב"ד או המלך או גואל הדם. ויתחזק הענין, בהיות המקום אשר תערוף בו העגלה, לא יעבד בו ולא יזרע לעולם, יכירו בו רואיו וידברו בו :

והנה לפי הטעם הזה יש בתחבולה הזו תועלת, אבל המעשה איננו נרצה בעצמו. והיה ראוי עוד שיעשה בשדה טוב ראוי לזריעה, שיכירו בו רואיו, כי בנחל איתן לא יודע מדוע לא יעבד בו. ולפי דעתו, יש בו טעם כענין הקרבנות הנעשים בחוץ, שעיר המשתלח ופרה אדומה, ולפיכך מנו חכמים עגלה ערופה מכלל החוקים

7. רש"י, ד"ה אל נחל איתן :

אל נחל איתן - קשה שלא נעבד, לשון רש"י. ורבותינו אמרו (סוטה מו:) שהוא נאסר לחרוש ולזרוע בו לעולם, אם כן הן אזהרות שהזרוע או העובד בו עובר בלאו הזה. והטעם אשר יוציאו אותו אל נחל איתן, כי לא יעבד בו ולא יזרע לעולם.

8. בלי סוטה, דף מו ע"א (ורש"י במקום):

"אמר הקב"ה, תבוא עגלה בת שנתה שלא עשתה פירות, ותיערף במקום שאינו עושה פירות, לכפר על הריגתו של זה שלא הניחוהו לעשות מצוות (ברש"י - פירות)"

9. שואלת המשנה במסכת סוטה :

"וכי על דעתנו עלתה שזקני בי"ד שופכי דמים הן?"

10. גירסת המשנה בבבלי (במקביל לברייתא - מו ע"ב):

"אלא שלא בא על ידינו ופטרנוהו בלא מזון, ולא ראינוהו והנחנוהו בלא לווייה".

11. גירסת המשנה בירושלמי :

"שלא בא על ידינו ופטרנוהו, ולא ראינוהו והנחנוהו".

12. יחזקאל כ"ד, ז-ח :

"כי דמה בתוכה ה'ה על צחיח סלע שמתהו לא שפכתהו על הארץ לכסות עליו עפר. להעלות חמה לנקם נקם נתתי את דמה על צחיח סלע לבלתי הכסות"

13. במדבר ל"ה, לג :

ולא תחניפו את הארץ אשר אתם בה כי הדם הוא יחניף את הארץ ולא תאריך לא לכפר לדם אשר שפך בה כי אם בדם שפכו

14. דברים י"ט, י :

"ולא ישפך דם נקי בקרב ארצך אשר ה' אלהיך נתן לך נחלה וה'ה עליך דמים".

1. דברים כ"א, א-ט :

כי ימצא חלל באדמה אשר ה' אלהיך נתן לך לרשתה נפל בשדה לא נודע מי הפהו. ויצאו זקניך וישפטו ומדדו אל הערים אשר סביבת החלל. והיה העיר הקרבה אל החלל ולקחו זקני העיר ההוא עגלת בקר אשר לא עבד בה אשר לא משכה בעל. והורדו זקני העיר ההוא את העגלה אל נחל איתן אשר לא יעבד בו ולא יזרע וערפו שם את העגלה בנחל. ונגשו הכהנים בני לוי כי הם בחרו ה' אלהיך לשרתו ולברך בשם ה' ועל פיהם יהיה פל ריב וכל נגע. וכל זקני העיר ההוא הקרבים אל החלל ירחצו את ידיהם על העגלה הערופה בנחל. וענו ואמרו ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו. כפר לעמך ישראל אשר פדית ה' ואל תתן דם נקי בקרב עמך ישראל ונכפר להם הדם. ואתה תבער הדם הנקי מקרבך כי תעשה הישר בעיני ה'

2. הרמב"ן בפירושו בסוף הפרשה :

"ולפי דעתי יש בו טעם כענין הקרבנות הנעשים בחוץ: שעיר המשתלח ופרה אדומה"

3. פרה אדומה - במדבר י"ט, ב :

"ויקחו אליך פרה אדמה תמימה, אשר אין בה מום, אשר לא עלה עליה על"

עגלה ערופה - דברים כ"א, ג :

"עגלת בקר, אשר לא עבד בה, אשר לא משכה בעל"

4. פטר בהומה טהורה - שמות י"ג, טו :

"על כן אני זבח לה' כל פטר רחם הזכרים"

5. פטר חמור - שמות י"ג, יג :

יג וכל-פטר חמור תפדה בשה ואם-לא תפדה וערפתו וכל בכור אדם בבניך תפדה.

6. הרמב"ן בפירושו בפרשתנו :

ענין העריפה, אמר ר"א שהשם צוה לעשות כן על העיר הקרובה, כי לולי שעשו עבירה כדומה לה לא נזדמן שיהרג אדם קרוב מהם, ומחשבות ה' עמקו לאין קץ אצלנו :

אבל הרב אמר במורה הנבוכים (ג מ), כי הטעם לגלות על הרוצח ולבער דמו. בעבור שברוב הפעמים יהיה הרוצח מן העיר אשר סביבות החלל, וכשיצאו הזקנים ויתעסקו

במדידה ההיא וזקני העיר ההיא יעידו לפני הבורא שלא התרשלו בתקון הדרכים ושמירתם, ושאינם יודעים מי הרג את זה, וכשיחקר הענין יאספו הזקנים ויביאו העגלה ירבו בני אדם לדבר בו אולי יגלה הדבר, וכבר אמרו (ירושלמי

סוטה פ"ט ה"א) שאפילו תבוא שפחה ותאמר פלוני הוא